

***Regionernas ansträngda ekonomi -
nu är tillfället att än mer använda branschens
gemensamma rekommendationer***

Maj 2023

Sveriges Bussföretag

Ett förbund inom **TRANSPORTFÖRETAGEN**

Innehåll

1. Ord på vägen.....	3
2. Så följer regionerna branschens rekommendationer	4
3. Kollektivtrafikens utveckling.....	6

Upphandlad linjetrafik med buss

Idag upphandlas cirka 90 procent av linjetrafiken med buss i fri konkurrens. Alla intresserade bussföretag kan lämna in anbud på den trafik som lämnas ut av de regionala kollektivtrafikmyndigheterna, deras ibland förekommande upphandlingsbolag och av landets kommuner. Det bussföretag som vinner kontraktet förbinder sig att under ett visst antal år driva trafiken enligt de förutsättningar och krav som ställts i anbudsunderlaget.

Hur tar Sveriges Bussföretag fram denna rapport?

Likt Sveriges Bussföretags tidigare rapporter gällande den av landets regioner och upphandlingsbolag offentligt upphandlade linjetrafiken med buss, granskar och sammanställer denna rapport olika nyckeltal. Den första delen gäller den årliga statistikrapporten om den regionala kollektivtrafiken som Trafikanalys publicerar. I den hämtar vi olika ekonomi- och produktionsnyckeltal. Den andra delen gäller hur landets RKM/ Länstrafikbolag i sina upphandlingar tillämpar de branschgemensamma rekommendationer som tas fram inom Partnersamverkan för en förbättrad kollektivtrafik och dess kommittéer och råd, exempelvis indexrekommendationer, Bus Nordic med mera. Uppgifterna hämtas från de upphandlingsunderlag som landets regionala kollektivtrafikmyndigheter och länstrafikbolag lämnat i sina upphandlingsunderlag 2021. I rapporten granskar vi enbart regionala offentliga upphandlingar, inte de som görs av landets kommuner om den inte omfattas av en större regional upphandling.

Rekommendationer för bättre upphandlingar av kollektivtrafik

Partnersamverkan för en förbättrad kollektivtrafik är en samverkansarena för aktörerna inom Kollektivtrafiksverige. Bakom Partnersamverkan står de nationella branschorganisationerna Svensk Kollektivtrafik, Sveriges Bussföretag, Tåg företagen, Sveriges Kommuner och Regioner, Svenska Taxiförbundet samt Jernhusen. Gemensamt drivs projekt och aktiviteter för att förbättra kollektivtrafiken, bland annat genom att kommunicera utveckla avtalsprocessen inom den offentligt upphandlade kollektivtrafiken. En bärande del i arbetet inom Partnersamverkan för en förbättrad kollektivtrafik bedrivs inom Kollektivtrafikens Avtalskommitté. Här arbetas rekommendationer kring index, krav för fordon i den upphandlade kollektivtrafiken, miljökrav med mera fram. Kolla publicerar också modellavtal och vägledning som bygger på best practice i branschen. I Kolla finns företrädare för både landets offentliga beställare genom SKR och Svensk Kollektivtrafik, samt företrädare för trafikföretagen genom Sveriges Bussföretag, Svenska Taxiförbundet och Tåg företagen. Arbetet förankras och beslutas inom respektive förbund när det finns en färdig produkt. Allt som publiceras är tillgängligt för alla intresserade och materialet går att rekvirera kostnadsfritt. Arbetet inom Kolla syftar till att hushålla med kollektivtrafikens samlade resurser, samla och sprida best practice samt verka för goda upphandlingar av kollektivtrafik.

Kollektivtrafikens Indexråd, som är en del i det arbetet, publicerar löpande branschindex. Grunden utgörs av de uppgifter som tas fram av SCB, Statistiska centralbyrån, på uppdrag av parterna inom Partnersamverkan för en förbättrad kollektivtrafik. Kollektivtrafikens Indexråd identifierar och analyserar de fall där kostnadsförändringar beroende på skatte- och avgiftsförändringar uppstår och påverkar affärsneutraliteten, publicerar löpande sina rekommendationer och uppmanar parterna inom kollektivtrafiken att följa dess rekommendationer.

Ord på vägen

I spåren av pandemin diskuterades inom kollektivtrafiken avtalsformer, incitament och samverkan intensivare än på många år. Samtidigt blev den miljömässiga och tekniska omställning som kollektivtrafiken lett tydlig också för många i vardagen. Kollektivtrafikens Avtalskommitté, Kolla fick många frågor och uppdrag på sitt bord att lösa i samråd mellan branschens parter avseende branschgemensamma rekommendationer. För att vinna tillbaka de resenärer som ännu inte återvänt efter pandemin och för att fortsätta att locka fler att resa klimatsmart antog också Svensk Kollektivtrafik, Sveriges Bussföretag och Tåg företagen gemensamt målet ”4 av 10 resor ska ske kollektivt 2030”, ett mål som byggdes utifrån en gemensam programförklaring och där just offentlig upphandling av kollektivtrafik är en bärande del för att nå målet.

Från Sveriges Bussföretag engagerar vi oss därför än mer i det gemensamma arbetet med branschens rekommendationer. Vi är övertygade om att det ger alla – från resenärer till offentliga upphandlare - med kollektivtrafik för pengarna. Pengar som kan satsas på det vi vet lockar fler resenärer – fler turer, trygga resor och bra information till våra resenärer. Därför vill vi med denna rapport berömma våra kollegor som handlar upp och beställer busstrafik med stöd i branschens rekommendationer och tipsa övriga om hur de kan bli bättre.

När pandemi restriktionerna lyftes den 9 februari 2022 var vi många inom kollektivtrafiken som drog en lättnadens suck – både över att denna farsot som drabbat så många nu mildrats och över att vi äntligen skulle kunna välkomna våra resenärer åter, fullt ut. Men även om resandet vänt uppåt och inom vissa segment i busstrafiken överträffat resandet före pandemin, kommer kollektivtrafiken fortsätta att behöva hantera de förluster och tappade intäkter som pandemin medförde under många år. Fortsatt framtida finansiering för en robust kollektivtrafik är för våra många nyvalda politiker runt om i landet därför en ödesfråga för att klara samhällets mål om minskad klimatpåverkan från transportsektorn, god tillgänglighet till arbete och studier i hela landet och för ökad trafiksäkerhet på våra vägar. Busstrafiken är viktig för att nå de klimatpolitiska målen.

Denna rapport har som vanligt granskat de upphandlingar av busstrafik som gjorts av landets offentliga regionala kollektivtrafikmyndigheter, RKM, sedan föregående rapport. Likt tidigare rapporter finns bra saker att lyfta fram, men även mindre bra. När det gäller de upphandlingar med resandeincitament som en viktig del har RKM agerat olika.

Vi vill därför ge en extra eloge till Östgötatrafiken, som fått grönt ljus i årets rapport. Det är också glädjande att se att så pass många följt Kollektivtrafikens Indexråds rekommendationer i allt högre utsträckning under åren. Bra indexvillkor är oerhört viktigt. Inte bara för trafikföretagen, utan även för kommuner, RKM eller deras upphandlingsbolag som upphandlar kollektivtrafiken. Genom att använda index som tar hänsyn till den faktiska kostnadsutvecklingen minskar företagets risker med avtalet, vilket innebär att trafikföretagen inte behöver gardera sig genom att lägga dyrare anbud. En för båda parter bra affär ska med andra ord avgöras vid upphandlingen och inte vara ett utfall av indexreglering saknas eller är felaktig under avtalstiden. Indexregleringen ska se till att avtalade affärsvillkor bibehålls under hela avtalstiden.

Stockholm maj 2023

Anna Grönlund, branschchef och vice vd Sveriges Bussföretag

2.

Så följer regionerna branschens rekommendationer

2.1 Analystabell (tabellen fortsätter på nästa sida)

RKM:s och deras bolag och följsamhet till branschens rekommendationer, som finns publicerade på partnersamverkan.se.

- Följer branschrekommendationen
- Avviker från branschrekommendationen men inte på ett allvarligt sätt
- Avviker från branschrekommendationen med framförallt kostnadsdrivande konsekvenser

Upphandlare	Avtalslängd	Avtalstid	Utbudskm	Viktad andel	Kraftfullt incitament	Följer Kollektivtrafikens Indexråds rekommendationer fullt ut	Följer Bus Nordic utan egna tillägg
Länstrafiken Norrbotten, Omr 1-6	4,5	202308-202712	202 613	0,6%	Nej	● Ja	● Ja
Länstrafiken Norrbotten, lokala linjer Kiruna	3(+2)	20230821-20260616	145 839	0,5%	Nej	● Ja	● Ja
Länstrafiken Norrbotten, lokala linjer Övertorneå	5(+2)	20230821-20280818	55 505	0,2%	Nej	● Ja	● Ja
Länstrafiken Norrbotten, lokala linjer Kalix	5(+2)	20230821-20280818	113 918	0,4%	Nej	● Ja	● Ja
Länstrafiken Norrbotten, lokala linjer Pajala	5(+2)	20230821-20280616	50 799	0,2%	Nej	● Ja	● Ja
Region Jämtland-Härjedalen, Åre	8	20231210-20310615	1 550 000	4,8%	Nej	● ja	● Nja
Länstrafiken Västerbotten, Storuman	7	20230101-20291231	49 783	0,2%	Nej	● Ja	● Ja
Länstrafiken Västerbotten, Vindeln	8	20230101-20301231	232 116	0,7%	Nej	● Ja	● Ja
Östgötatrafiken, Västra Östergötland	10	20240617-203406	3 952 000	12,3%	Nej	● Ja	●
Skånetrafiken, Landskrona	9+1	202412-203312	1 050 000	3,3%	Röd	● Ja	● Nej
Blekingetrafiken	10	20240819-203408	8 397 711	26,2%	Nja	● Ja	● Ja
Region Värmland, Karlstad	2,5	20250701-20271211	4 772 000	14,9%	Ja	● Ja	● Ja
Följsamhet			32 038 284		70,5%+26,2%	100%	91,9%+4,8%

2.1 Analystabell (fortsättning från föregående sida)

RKM och deras bolags effektiviseringsarbete. Nära på all den busstrafik som handlades upp 2014 överlåter planeringsansvaret till trafikföretaget. Här är flera RKM goda föredömen.

- Följer branschrekommendationen
- Avviker från branschrekommendationen men inte på ett allvarligt sätt
- Avviker från branschrekommendationen med framförallt kostnadsdrivande konsekvenser

Upphandlare	Följer branschrek om affärsneutr. betalningsvillkor	Trafikföretaget sköter tidtabellsplanering	Trafikföretaget ansvarar för omloppsplanering	Trafikföretaget sköter lokal marknadsföring till resenär	Beställaren har klart uttalade mål om resandeökning	Enbart Funktionella miljökrav
Länstrafiken Norrbotten, Omr 1-6	Nej ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Nej ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Länstrafiken Norrbotten, lokala linjer Kiruna	Nej ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Nej ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Länstrafiken Norrbotten, lokala linjer Övertorneå	Nej ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Nej ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Länstrafiken Norrbotten, lokala linjer Kalix	Nej ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Nej ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Länstrafiken Norrbotten, lokala linjer Pajala	Nej ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Nej ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Region Jämtland-Härjedalen, Åre	nej ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Nej ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Länstrafiken Västerbotten, Storuman	Ja ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Nej ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Länstrafiken Västerbotten, Vindeln	Ja ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Nej ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Östgötatrafiken, Västra Östergötland	Nej ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Ja, har möjlighet ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Skånetrafiken, Landskrona	Ja ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Nej ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Blekingetrafiken	Ja ●	Nej ●	Ja ●	Nej ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Region Värmland, Karlstad	Ja ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Nej ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
SL, E 42 Bromma, Solna, Sundbyberg och Sollentuna	Ja ●	Ja, i samråd ●	Ja ●	Ja, har möjlighet ●	Ja, ej målsatt ●	Ja ●
Följsamhet	81,10%	73,80%	100%	100%	100%	100%

3.

Kollektivtrafikens utveckling

3.1 Övergripande resande och utbud

Tabell 1: Antalet resor² jämfört med föregående år, total, miljoner

Antalet resor i lokal och regional kollektivtrafik minskade med 12 procent mellan 2007-2019.

År	Antal resor	Antal resor i procent	Förändring 2007-2019
2007	1 207		
2008	1 237	2,5%	
2009	1 244	0,6%	
2010	1 275	2,5%	
2011	1 333	4,5%	
2012	1 369	2,7%	
2013	1 421	3,8%	
2014	1 435	1,0%	
2015	1 482	3,3%	
2016	1 546	4,3%	
2017	1 569	1,5%	
2018	1 620	3,3%	
2019	1 661	2,5%	
2020	1 105	-33,5%	
2021	1 057	-4,3%	-12%

Källa: Trafikanalys 2021

²En resa definieras som en påstigning

3.3 Övergripande ekonomi

Tabell 2: Kostnader, miljoner kronor, total kollektivtrafik jämfört föregående år, 2021 års priser

År	2007 i 2021 års prisnivå	2019 i 2021 års prisnivå	2021	Förändring 2021	Förändring 2007-2021
Kostnad (miljoner)	33 274	52 021	51 762	-0,3%	58,9%

Källa: Trafikanalys 2021

Sveriges Bussföretag

Ett förbund inom **TRANSPORTFÖRETAGEN**

Sveriges Bussföretag är bransch- och arbetsgivarorganisationen för bussföretag och bussresearrangörer i landet och har huvuddelen av bussföretagen som medlemmar. Såsom branschpartner finns ett antal av de kommunalt ägda bussbolagen, vilka är medlemmar i annat arbetsgivarförbund men som är med och påverkar branschens utveckling genom branscharbetet i Sveriges Bussföretag.

Sveriges Bussföretag är en del av Transportföretagen och Svenskt Näringsliv samt medlemmar i de båda internationella organisationerna UITP och IRU. Medlemmar i Sveriges Bussföretag är också automatiskt medlemmar i Svenskt Näringsliv. Sveriges Bussföretag har lokal närvaro genom Transportföretagens regionala kontor, dessutom har förbundet 10 regionala avdelningar som bedriver branscharbete på regional nivå runt om i landet.

Sveriges Bussföretag har också runt 50 branschintressenter, huvudsakligen leverantörer och samarbetspartner till förbundet och våra medlemsföretag.

Sveriges Bussföretag
Box 5384
102 49 Stockholm
Besöksadress: Storgatan 19
Telefon: +46 8 762 71 00
bussinfo@transportforetagen.se
sverigesbussforetag.se